

Általános Pszichológia

- Érzékelés
- Észlelés

Érzékelés – Észlelés

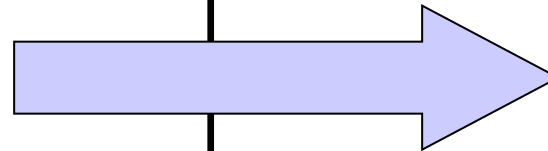
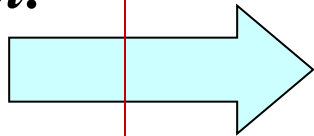
Klasszikus modell

Elemitől a bonyolultabbig

*Külvilág
elemi
(Fizikai)
ingerei:*

Érzékszervek
(Speciális
receptorok)

Észlelés



modalitások

**Látás; Hallás; Szaglás;
Ízlelés; Bőrzérezékelés;
Kinesztétikus**

- fény
- hanghullám
- nyomás
- hő
- kémiai
anyagok

ÉSZLELÉS

Feladata:

**az érzékszervek által felvett
információkból**

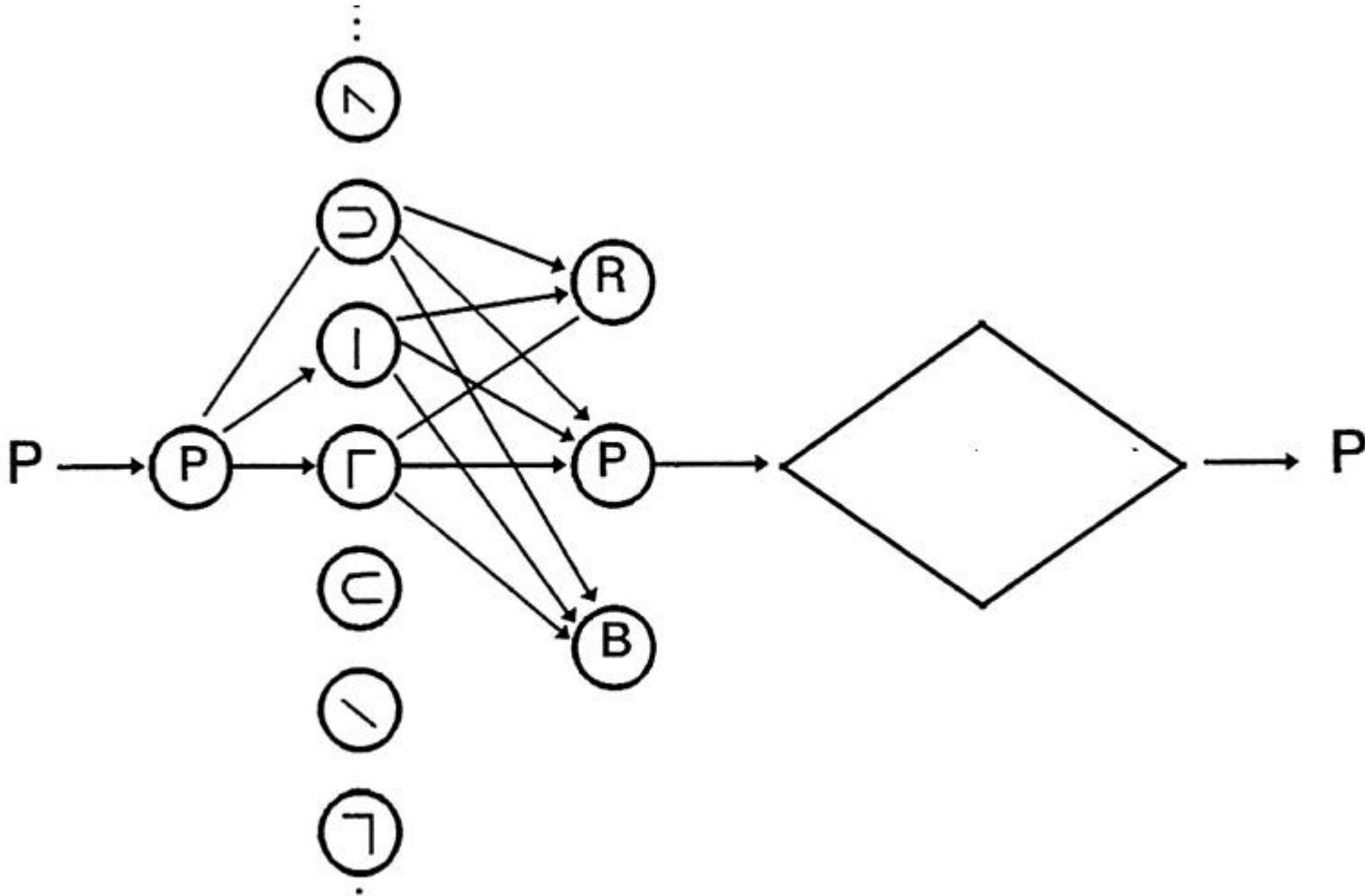
**a környezetre vonatkozó adaptív
modellt alakítson ki.**

Észlelés Feladatai:

- 1) Felismerés- Tárgyak azonosítása
- 2) Lokalizáció- helymeghatározás
- 3) Konstanciák: Állandóság
- 4) Absztrakció

1) Felismerés

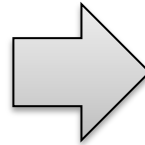
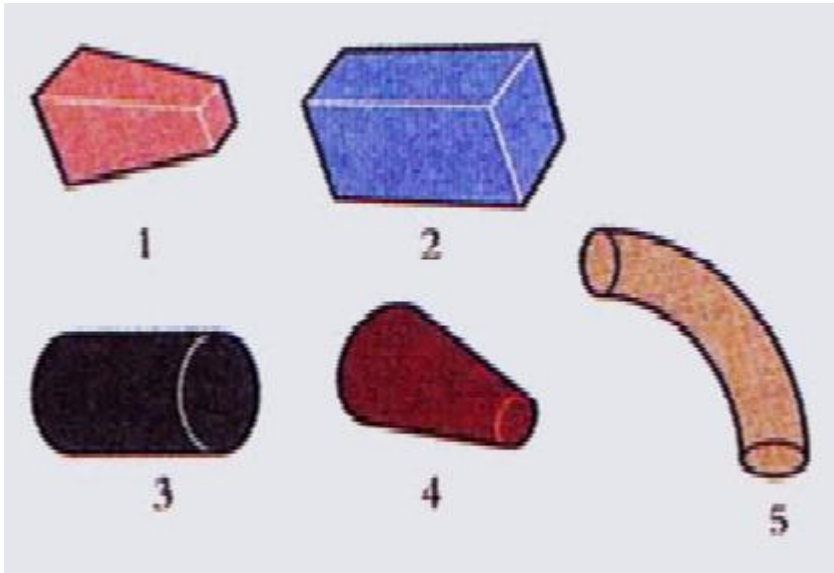
- Vonások integrációja: alulról – felfelé irányuló foly.



1) Felismerés

- Vonások integrációja

GEONOK

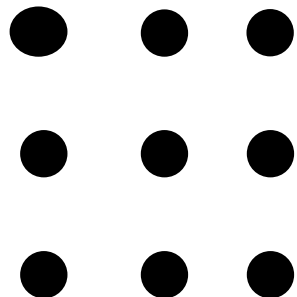


• Tárgyak elkülönítése: GESTALT szabályok

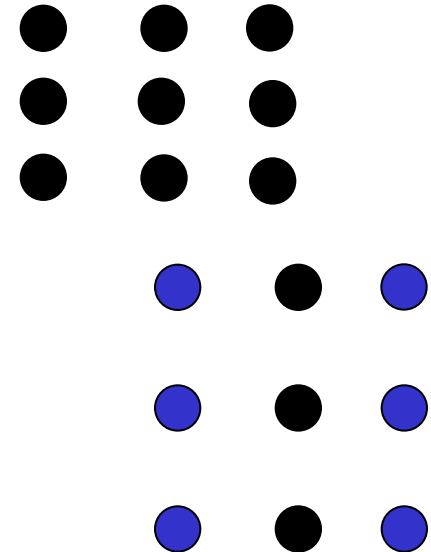
- Figura Háttér: top-down folyamat

Felülről –Lefelé irányuló folyamatok

- Csoportosítás:

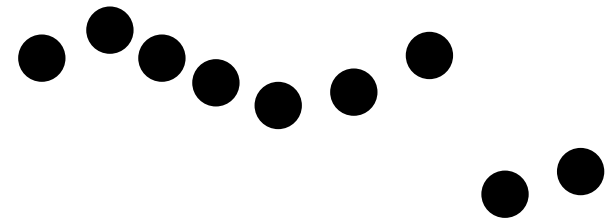


- Közelség elve,



- Hasonlóság elve

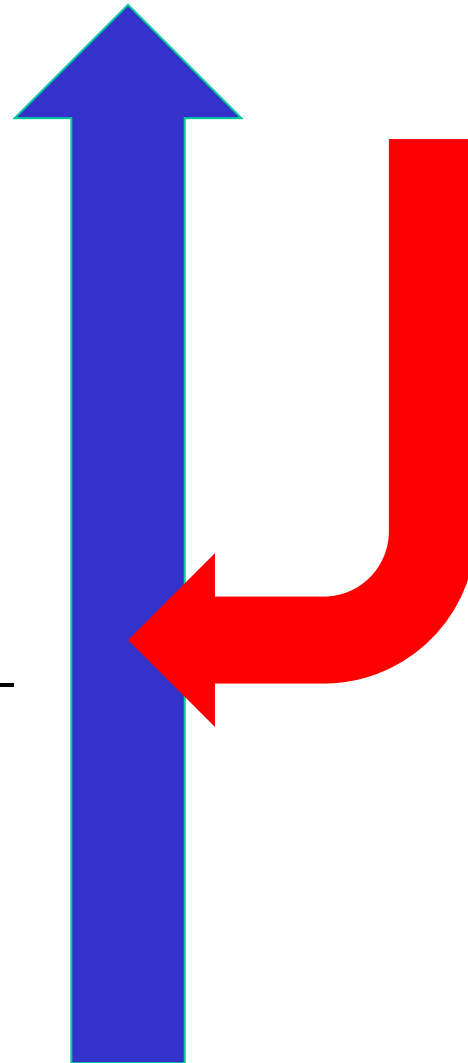
- Jó folytatás elve



- Felülről- lefelé irányuló foly. (TOP-DOWN)
- Kontextus jelentősége
- Emlékeink, előtudásunk jelentősége
- Motívumaink, vágyaink, érzelmeink jelentősége
- Az illeszkedő jel-kontextus: gyorsítja a felismerést
- A nem illeszkedő: rontja a felismerést

Jelfeldolgozás

- Fentről – lefelé:
Top-Down



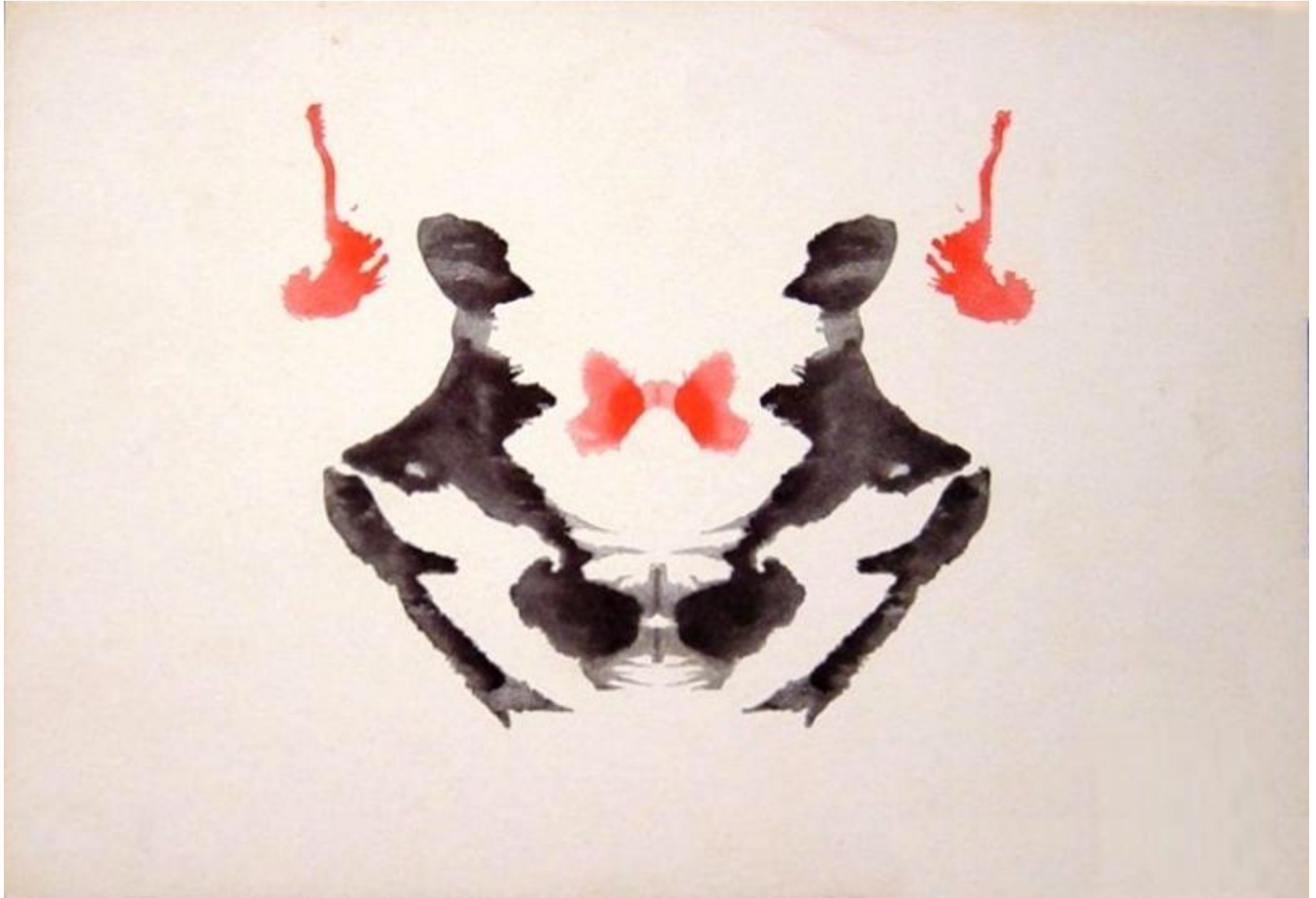
- **Alulról- felfelé:
Bottom-Up**

- Érzékszervekből –
egyre magasabb
feldolgozási
szintekig.

Pareidolia



Rorschach inkblot test



Felülről – lefelé ható folyamatok

- Minél kevesebb információ áll rendelkezésre
- Minél gyorsabban kell döntenünk
- Minél erőteljesebb emocionális hatás alatt állunk
- Annál inkább a top-down folyamatok felerősödnek

2) Lokalizáció

- Távolság észlelés
- Mozgás észlelés

- **Távolságészlelés:**

retinára vetülő kép nem hordoz távolsági adatot

Binokuláris jelzők: a két retinára kicsit eltérő kép vetül
- közeli tárgyaknál kifejezett (3-4 m után már kicsi)



- Távolságészlelés:

retinára vetülő kép nem hordoz távolsági adatot

Monokuláris jelzők:

Relatív nagyság,

Takarás,

Relatív magasság,

Perspektíva,

Árnyékok,



Relatív mozgás = vonat ablakból távoli tárgyak képe lassabban mozog a retinán

- **Távolságészlelés:**

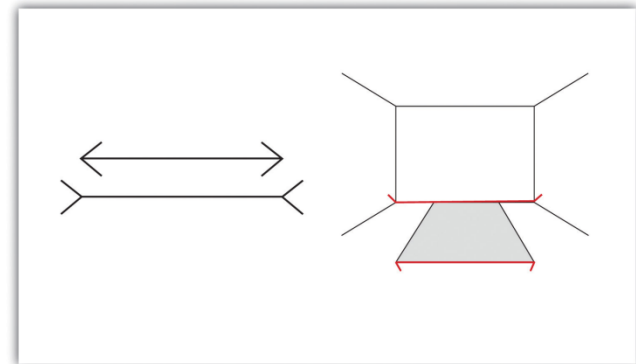
retinára vetülő kép nem hordoz távolsági adatot

Monokuláris jelzők:

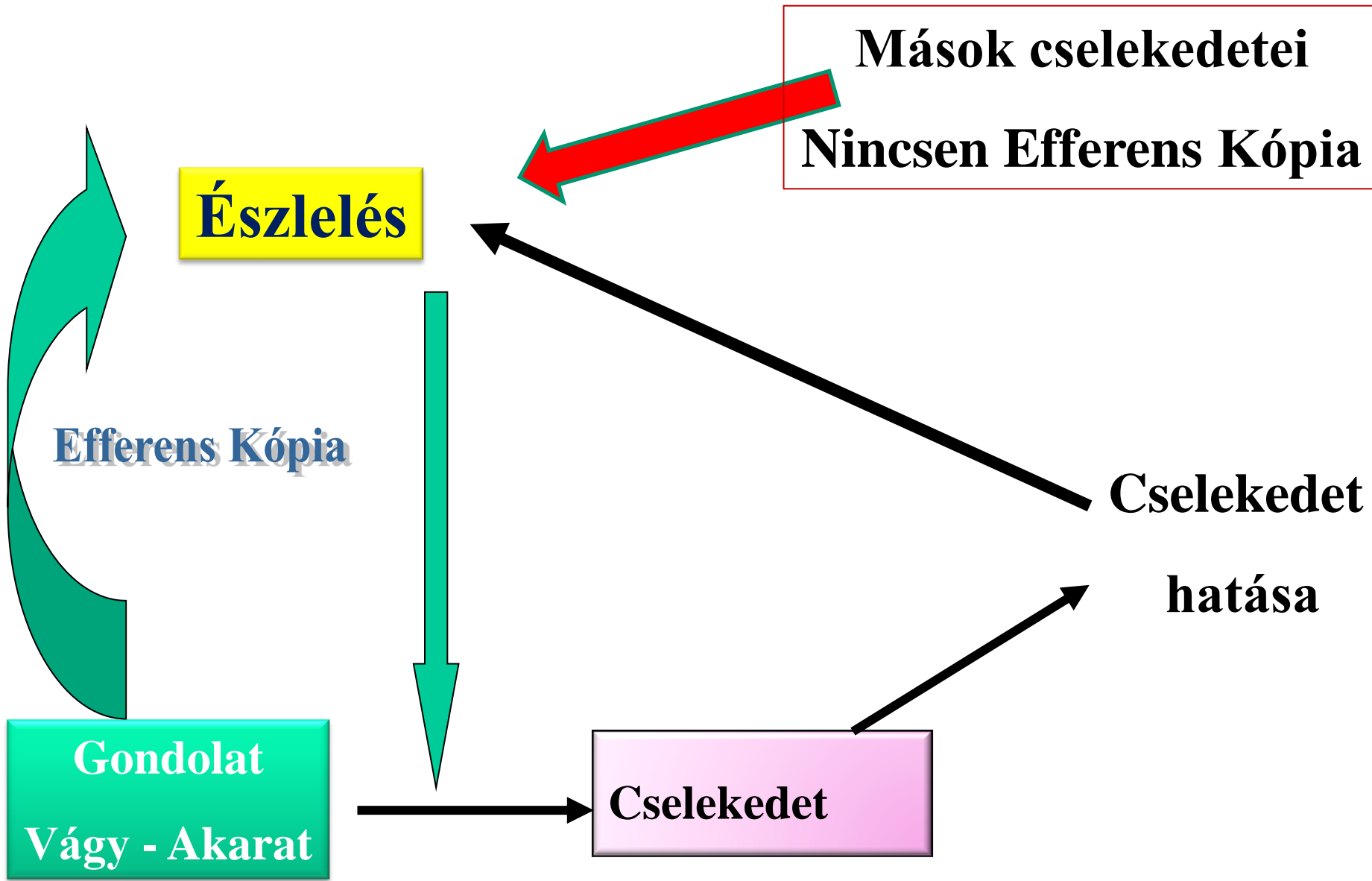
Relatív nagyság,

Perspektíva

Takarás



- **Mozgásészlelés:**
- **Tárgy képe elmozdul a retinánkon !?**
pl. szem nyomása
- **Szem mozgásával a retinára vetülő kép elmozdul.**
Top-down folyamatok- (effens kópia) korrekció



- **Mozgásészlelés:**
- **Viszonylagos:**
 - **Relatív mozgás: tagolt háttér előtt**
 - **Abszolút mozgás: egyszínű háttér előtt**

Indukált mozgás

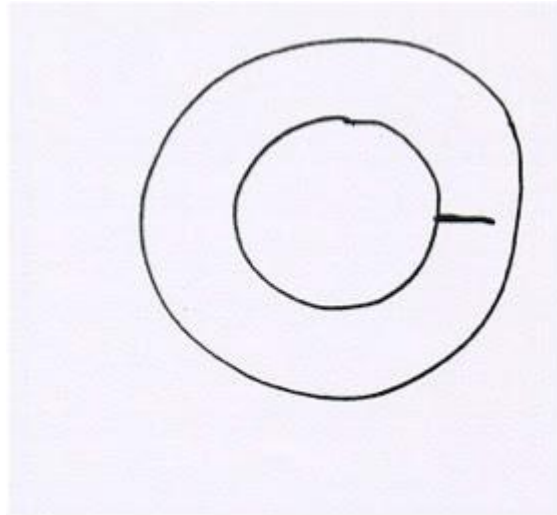
3) Konstanciák

- Színkonstancia: forrásfénytől függetlenül a tárgyak valódi fényvisszaverési jellemzőit tükrözze.
 - (kontextus- összehasonlítjuk a többi tárgy színeivel)
- Alakkonstancia: az észlelt kép a retinális kép megváltozása ellenére állandó marad
- Nagyságkonstancia: egy tárgy észlelt nagysága a tárgy retinális nagyságával, és a tárgy észlelt távolságával egyaránt nő (Emmert)

4) Absztrakció

- Lényeges elemek kivonása-kiemelése
- Pontos, részletes leírás nagyon nagy tárkapacitást igényel
- Többé kevésbé pontos, hasonló kép észlelése, megjegyzése, és reprodukálása

Egyszerűsített / Általános Perspektíva



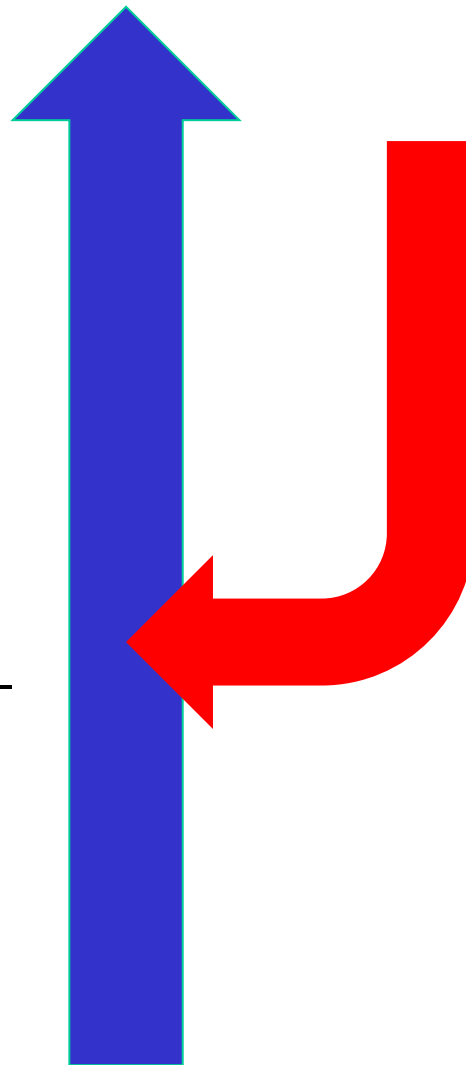
Jelfeldolgozás

- **Nem a valóságot észleljük, hanem annak elég jó modelljét hozzuk létre: Sémák**
- Ingereket- élményé szervezzük, de közben kategorizáljuk is– fogalmakat --- sémákat alakítunk ki.
- Ezzel a feldolgozás sebessége felgyorsul, de a részletek elveszhetnek

Sémák

- Emberek (saját magunk is), élőlények, tárgyak, események osztályozásának mentális reprezentációi
- Információk hatalmas mennyiségét tudjuk gazdaságosan kezelni
- De ha nem illeszkedik valami a sémáinkhoz, akkor hajlamosak vagyunk a sémákat megtartva az észlelést torzítani

Jelfeldolgozás



- **Alulról- felfelé:
Bottom-Up**

- Érzékszervekből –
egyre magasabb
feldolgozási
szintekig.

- **Fentről – lefelé:
Top-Down**
- Figyelem,
memória, sémák
- Kontextus,
Saját hangulatunk,
előfeltételezéseink is
befolyásolják

Hallucináció

Inger nélküli Észlelés

Jelfeldolgozás És Orvoslás

- Orvosi egyetem: kontextus formálása-

Utolsó éves medikusok (vs első évesek) sokkal kevesebb pszichológiai, szociális információt szereztek az interjú során

Maguire and Rutter (Lancet 1976)

- Képkalkotókba vetett hit:

Röntgen:

- Folyamatosan köhögő kisgyerek
- „azt hittem a ruháján van”



Összefoglalás

- Észlelés során a nyers információt jelentésteli élménnyé alakítjuk.
- Aktív folyamat: **modellt (sémákat) hozunk létre amelyet tesztelünk, de amelyhez viszonyítunk.**
- Aktív folyamat: kontextust is figyelembe vesszük saját állapotunk is befolyásolja

Felülről lefelé irányuló folyamatok fontossága!

Nem a valóságot észleljük, hanem annak elég jó modelljét.